osalt mõisa-, osalt talumaade ühendamise läbi asutatud. — Härrastemaja on uuema aja (kuigi vanadel müüridel) kiviehitus, võrdlemisi nägus.

Kaarepere mõisa (saksa k. Kersel, varemalt ka Waltershof), Kaarepere jaamast 3.2 km kagu pool, Prossa ja Pikkjärve loodeotsa kohal. Läks 17. aastasaja esimesil aastail Scharenberg'ide kätte, kelt nähtavasti saanud praeguse eestikeelse nimetuse. Võiks mainida, et 1667. a. läks enne selle mõisa järele olev Väike-Aruküla ja Süvalepa küla Kudina mõisale, mille eest vastu saadi muu seas Järvepera, mis 1921. aastani kuulus Kaarepere valda. Mõisa oli 18. aastasajal v. Stackelberg'ide ja siis v. Rosenkampf'ide käes. 19. aastasajal käis ta mitu korda käest kätte, kuni 1876. a. selle ostis Luua mõisa omanik v. Oettingen. — Kaarepere järgi olid Järvepera ja Pikkjärve karjamõisa. Esimene on juba paarkümmend aastat mõisast eraldi, eraomanduseks müüdud; ühes viimasega võeti mõisa 1920. a. üle ja peetakse riigi arvel. — Kaarepere härrastemaja on lihtne ühekordne puuehitus.

Roela mõisa (vanasti Suurmõisa; saksa k. Rojel, vanasti Brackelshof), kirikust 11.8 km idakirde pool, pea kihelkonna piiril. Vanasti nähtavasti v. Brackel'ite soo omandus, aga juba orduajal v. Wrangell'ite päralt, kelle kätte jääb kuni 18. aastasaja aluni. Reduktsioon ei puutunud mõisat. Peale lühikest aega paari muu soo käes, läks ostuteel v. Liphardt'ite kätte 1725. a. ja jäi nende omaks ülevõtmiseni 1920. a. Peale ülevõtmist renditud endisele omanikule. — Härrastemaja kahekordne kiviehitus.

Kassinurme mõisa (saksa k. Kassinorm, vanasti ka Rehefer), lääne pool raudteed, 2.8 km Kaarepere jaamast. Kassinurme mõisa on sündinud endisist Kudina küladest Kassinurmest ja Reheverest, mida alles küladena mainitakse 1626. a. On käinud sagedasti käest kätte, vähe pikemat aega olles v. Wrangell'ite ja v. Ungern-Sternberg'ide käes. Oli viimati 1875. aastast v. Samson-Himmelstjerna'de käes. Plaanistati ja jagati 1921. a. — Härrastemaja lihtne ühekordne kiviehitus.

Imukvere mõisa (saksa k. Immofer, vanasti ka Brinkenhof), kirikust 9 km kirdes, kihelkonna piiri ääres. On, nime järele otsustades, kunagi olnud Brinken'ite soo omandus. 1631. a. kinnitas Gustaf Adolf selle täisi metsa alla jäänud mõisa Joh. Dobrowitz'ile. Hiljemini vaheldusid mõisaomanikud tihti: mõisa oli teiste hulgas v. Taube'de, v. Saltza'de, v. Tiesenhausen'ite, v. Dannenstern'ide ja v. Stackelberg'ide käes. 1859. a. ostis selle Nik. v. Klodt ja oli tema soo käes kuni 1907. a., mil Kuremaa mõisa omanik v. Oettingen selle ostis. On üle võetud; plaanistati ja jagati 1921. a. — Härrastemaja vana ühekordne puuehitus (kohati telliskivi-vooder) sammeldunud laastkatusega.

Kirikud, palvemajad, surnuaiad. Palamuse (Püha Bartolomäuse) kirik (101. joon.) on ehitatud maakivist, arvatavasti juba 13. aastasajal, ja on tõenäitlikult olnud kolmelööviline. Aastasadade jooksul on ta palju kannatanud, võlv on hävitatud peale altariruumi, nii et nüüd kiriku pearuum on puulaega; ka teisi parandusi ja uuen-